

Kårhtesoptsestimme – ånehks soptsestimme meriesoejkesjen bijre

Gaajhkh maanagiërth kårhtetjomhpem «Kårhtesoptsestimme – ånehks soptsestimme meriesoejkesjen bijre» åådtjeme. Daesnie dijjieh gaajhkh kårhth Kårhtesoptsestimme åarjelsaemien gielesne gaavnede.

ARTIKKEL | SIST ENDRET: 11.04.2023

Kårhtesoptsestimme edtja dijjem skreejrehtidh veelebelaakan sisvegem jih laavenjassh meriesoejkesjisnie goerehtidh. Doh jeenjemes kårhth leah ryöktesth viedteldihkie meriesoejkesjasse, mearan jeatjah kårhth edtjeh skraejrine årroth laavenjostose jih ektie ussjedadtemasse barkijedåehkesne.

Veeljede jïjtjh mej kårhtigujmie dijjieh sijhtede barkedh dijjem maanagiërtesne. Mijjen håhköe lea kårhth maehtieh goerkesem jih åtuoem meriesoejkesjistie dårjoehtidh jih ektie faageles ussjedadtemasse maanagiërtesne viehkiehtidh.

Ovmessie vuekieh Káarhtesoptsestimmiem nuhtjedh

- Sâájhtoe lea ávtelhbodti soejkesjamme mah káarhth dijjieh edtjede nuhtjedh, jallh dijjieh maehtede saah mah káarhth háajjeste giesedh.
- Veeljh káarhtemíesterem mij d'iedtem áádtje tíjjeátnoem stuvredh, dagke aaj káarhth veeljedh, ussjedadtemh j'ih ássjaldahkh tjaeliestidh mearan giehtelidie, j'ih d'iedtem utnedh iktedimmien ávteste.
- Ij leah naan fasitevaestiedassh, men vuartasjidie maam mieriesoejkesje jeahta don syöhteke teeman bijre, sijjesne udir.no

Ussjedadtemekáarhth

Aajkoe daej káarhtigujmie lea dah mah meatan edtjeh sisvegen j'ih laavenjassi bijjeli mieriesoejkesjisnie ussjedadtedh

Ussjedadtemekáarhth

Edtja stáákedimmim, hoksem, líeremem j'ih hammoedimmim

ektesne vuejnedh. Guktie daate våajnoes mijjen maanagiertesne?

Maam mijjeh mielebe lea hijven maanabaelie, j̄ih guktie maanabaelien j̄ijtsearvoem gorredibie mijjen maanagiertesne?

Maam datne ussjedh sæjhta jiehtedh maanah positijvem tsiehkien j̄ih jaahkoem j̄ijtsasse j̄ih j̄ijtsh maehtesvoetide evtiedieh?

Guktie gellievoetine barkebe goh vierhtie mijjen maanagiertesne?

Guktie maehtebe hijven åvteguvvine maanide årrodh gosse edtja empatijem j̄ih mubpiegieriesvoetem vuesiehtidh?

Guktie barkebe ihke maanah maehtieh leajhtadimmiem j̄ijtsasse j̄ih mubpide evtiedidh?

Guktie barkebe ihke maanah edtjeh doestedh pryövije jñh tjetskehke årrodh byjreskasse?

Guktie maehtebe viehkine årrodh guktie maanah jñjtsh jñh mubpiej domtesi, dáájresi jñh mieli bijjeli ussjededtieh? Mijjeh maam akt dorjeme minngemes vâhkoen mij dñhte vuesehte?

Guktie maanaj reaktam hoksebe meatan årrodh?

Guktie sjiehteladtebe guktie maanah edtjeh åadtjoeh meatan årrodh sijnen ovmesse buektemevuekiej tjñrrh?

Guktie hoksebe eejhtegh åadtjoeh meatan årrodh baajnehtidh maanagiertesne?

Vuesiehtimmie

Mijjeh vuejnebe maana daarpesje åeredh jñh liegkedidh. Eejhtegh eah sijhth maana edtja åeredh maanagiertesne, dan åvteste vienhtieh dñhte jñjjenahkerem baajnehte. Guktie maehtebe dam krööhkestidh maanan daerpiesvoeten mietie raeffien jñh liegkedimmien bñjre?

Vuesiehtimmie

Maana sveekes meatan stååkedimmesne dej jeatjah maanajgumie, jñh eejhtegh tjoeperdieh. Mah sjaavnjoeh jallh raerieh maehtieh eejhtegijstie båtedh dagkeres tsiehkesne? Guktie maehtebe eejhtegigumie ektine maanan tråjjem jñh evtiedimmiem gorredidh?

Guktie eejhtegigumie laavenjostebe sjiehteladtedh ihke fierhte maana jearsoe jñh hijven aalkoem maanagiertesne åådtje?

Guktie sjiehteladtebe guktie maanide hijven våaromem jñh skraejriem vedtebe skuvlesne aelkedh?

Guktie dam s'iehmepedagogeles faalenassem mijjen luvnie sjiehtedibie gosse mijjen Leah Maanah mah lissie d'arjoem daarpesjeh?

Guktie barkebe maanagierten faagesuerkide ektiedimmesne vuejnedh?

Guktie maehetebe maanagierten faagesuerkiejgumie barkedh guktie d'ihthe vuajnelge goh lustes bielie maanaj aarkebiejjeste mij mielem vadta?

Guktie barkeminie maanide seamma nuepieh vedtedh jih mirrestallemem eevtjedh?

Guktie barkeminie sierredimmiem, avtelhaarvoeh, stereotypijh jih tjiertevidtjiem hooptedh?

Guktie matematihkeles baakoetjierth nuhtjebe aarkebiejjien?

Guktie viehkiehtibie guktie maanah daajroem åadtjoeh kreeki jïh kreekejieleden bijre?

Guktie barkeminie guktie maanah åehpies sjidtieh saemien kultuvrine jïh jieledvuekine?

Mieriesoejkesje jeahta barkijh edtjeh vijriedidh jïh guhkiebasse maanaj iedtjide bigkedh, jïh dejtje jeereldihkie dååjrehtimmieh jïh dååjresh vedtedh.
Mannasinie dïhte vihkele?

Guktie maanaj dååjrehtimmieh, iedtjh, vuajnoeh jïh skraejriem våaroeminie utnedh gosse teemah jïh prosjekth veeljebe jïh tjirrehtibie.

Guktie maehetebe soejkesjidh jïh progresjovnese sjiehteladtedh maanagierten sisvegisnie gaajhkide maanide mijjen maanagiertesne?

Saemien maanagiërth

Saemien maanagiërth edtjeh viehkiehtidh saemien kultuvreaerpiem gorredidh jïh guhkiebasse evtiedidh, jïh saemien gielem, kultuvrem, jieledevuekieh jïh aarvoeh våajnoes darjodh mijjen tïjjen. Maam libie dorjeme minngemes tïjjem dam darjodh?

Guktie viehkiehtibie guktie maanah maehtieh seahkarimmiem jïh ektievoetedomtesem evtiedidh abpe saemien gellievoeten åvteste?

Jeatjah maanagiërth saemien maanajgujmie

Guktie viehkiehtibie guktie saemien maanah mijjen maanagiertesne dårjoem åadtjoeh sijjen gielem, sijjen daajroem jïh sijjen kultuvrem gorredidh jïh evtiedidh?

Darjomekåarhth

Darjomekáarhth

Vuesiehtimmie

Akte eejhtege lea soptsestamme dah Leah geerve tseahkan båtame, jìh dej maanah sijhtieh sàmies lissie hoksem daarpesjidh ávtese.

Guktie sijhtede hiejmine laavenjostedh daam fulkesidh? Digkiedidien gööktesi gööktesi jìh juekeden dotnen raeriestimmiem gaajhkesigujmie.

Guktie maehete sjehteladtedh ihke maanah maehtieh ovmessie kultuvri bijre lieredh, aaj saemien kultuvren bijre?

Nuhtjh göökte minudth akti akti ussjedidh. Tjåanghkenidien gööktesi gööktesi jìh juekeden dijen ássjaldahkh.

Vuesiehtimmie

Akte baernie lyjhkoe tjovlesne vaedtsedh. Joekehts vuajnoeh dan bijre dovne sisnjelds barkijedåehkesne jìh eejhtegi gaskem.

Biejede jìjtjemdh ovmessie perspektijvi sijse jìh åehpiedehtede dejtie sinsætnan.

Vuesiehtimmie

«Ij goh saatnan Jesuse jeala?» akte maana jeahta. Akte mubpie jeahta: «Ijje maa, ij darjoeh, aahka jeahta.»

Guktie dijjieh lidh sijhteme daejtie maanide vaestiedidh, j'ih mannasinie lidh sijhteme numhtie vaestiedidh? Digkiedidie d'åehkine (jallh dorjehtidie) scenarijumem.

Mieriesoejkesjen mietie maanagierte edtja viehkiehtidh guktie maana maehtieh guarkedh daan beajjetje dahkoeh konsekvensh b'ætijen aajkan utnieh.

Maam mijjen maanagiertesne darjobe mij lea nænnoes? Tjaelieh unnemes golme aath fiereguhte, j'ih darjode ektie plakaatem.

Mij sj'iere væhta lustesvoetese j'ih aavose mijjen maanad'åehkesne?

Minnede «lustesvoetem vijredh» j'ih ohtsedh fierhten maanan d'ååjresem lustesvoeteste j'ih aavoste! Juekieh dov gaavnoeh mubpene tj'ångkosne.

Juekieh dååjrehtimmieh heannadimmijste gusnie akten maanan daerpiesvoeth Leah vigkesne orreme mubpiej daerpiesvoetigujmie.

Guktie maehtebe maanide viehkiehtidh daam balaansem haalvedh?

Tjuvtjedh golme aatide maanagiertesne mah viehkiehtieh skreejrje byjresem vedtedh mij dåårje dam lastoem maanah utnieh stååkedidh , kraanskodh, lieredh jïh haalvedh.

Digkiedidie: Maehtebe jïjtjemse bueriedidh såemieslaakan?

Juekede sinsitniem dåehkide jïh raeriestidie guktie maanah maehtieh åadtjodh abpe kråahpem jïh gaajhkh daajh sijjen lieremeprossine nuhtjedh.

Ohtsedh hijven bodtetjïh jïh heannadimmieh gusnie barkoevoelph maanaj ovmessie buektemevuekieh vuejnïeh, jïh sjïehteledtïeh ihke maanah edtjïeh åadtjodh meatan årrodh.

Tjaelesth maaje tsïehkiebaakoeh jallh tjaelïeh praksisesoptsesem jïh juekieh dam mubpene tjåangkosne.

Mah dååjrehtimmieh, daajroeh j̄ih maehtelesvoeth hijven v̄aaromem j̄ih hijven skraejriem vedtieh SEØ:sne j̄ih skuvlesne aelkedh?

Darjoeh «post-it-plakaatem» Leahpijste åssjaldahkigujmie dan bijre! Fiereguhte såemies leahpah tjaala.

Soptsesth akten aejkien bijre gusnie d̄iedtem utnih sjehteladtedh akten jearsoe j̄ih hijven aalkovasse akten maanese.

Mij hijvenlaakan juhti? Juekieh barkoevoelpine.

Darjoeh baakoebalvem jallh åssjaldahkekaarhtem destie maam darjobe maam maanah tuhjie lea luste.

Juekede j̄ijtjedh dåehkide. Tjaelieh raeriestimmieh darjoemidie gusnie maanah maehtieh kraanskodh, st̄ååkedidh, lieredh j̄ih maam akt j̄ijtse sjugniedidh digitaale buektemevuekiej tj̄irrh. Giehtjedide raeriestimmie ektesne j̄ih j̄ienestidie dejtie b̄øøremes raeriestimmide.

Guktie mijjieh maehetebe daejtie darjoemidie darjodh t̄ijjen åvtese?

Vaedsede bijre jarkan goevtesisnie jallh maanagiertesne jih veeljede aktem tjihtjelem.

Guktie lea sjihteladtme ihke maanah edtjeh baahtsemem utnedh dalhketjidie jih materijellese? Tjihtjele maanaj stååkedihks jih estetihkeles buektemevuekieh dåarjohte?

Nuhtjede såemies minudth heaptoelaajroem darjodh (jallh soejkesjidh) aatigujmie goevtesistie. Laajroe edtja nuekie geerve årrodh guktie maanah maehtieh fysiske haestemh åadtjodh, men seamma tjihtjele nuekie aelhie guktie maehtieh haalvemem dååjredh.

Tjaelieh golme åssjalommesh guktie datne maahtah viehkiehtidh guktie maanah hijven voeth, vuajnoeh jih daajroeh beapmoen, raajnesvoeten, darjomi jih liegkedimmien bijre vejtiestieh.

Digkiedidie gööktesi gööktesi.

Tjaelieh raeriestimmieh orre darjoemidie mejtie maektebe ålkone

eatnamisnie darjodh ihke maanah maehtieh gellielaaketje
eatnemedååjresh åadtjodh jìh eatnemem dåårjedh goh sijjie
stååkedæmman jìh lieremasse.

Gutkie maanaj dååjrehtimmieh jìh ìedtjh våaroeminie vaeltebe
daesnie?

Ohtsedh stoerre aarhkem. Tjaelieh «heamturh jìh soptsesh» gaskoeh
pæhperem.

Man jeenjesh damtebe? Tjaelieh.

Guktie maanah daejtie mijjen luvnie dåastoeh?

Jokerekåarhth

Daah kåarhth ovmesse darjomh jìh haarjanimmieh buerkiestidh mah maehtieh viehkiehtidh ektievuekiem,
dåehkiebarkoem, barkoebyjresem jìh sieltekultuvrem nænnoestidh.

Jokerekåarhth

Jiehtieh 1–3 aath mejgumie almetje dov gårroehbielesne lea
viehkiehtamme mijjen maanagiertesne.

Buerkesth almetjen bööremes jïtsevoeth mij dov åelkiesbielesne tjahkesje. Daesnie maehtede guvviedidh, mimadidh jallh jeatjah buektemevuekieh nuhtjedh jis sijhtede.

Mannasinie veeljih maanagiertesne barkedh, jïh mij datnem barkosne skreejrehte?

Juekieh mubpiejgumie.

Gaajhkes mah maanagiertesne berkieh leah vihkeles geerve almetjh maanaj jieliedisnie.

Guktie lea våajnoes mijjen barkijedåehkesne jallh barkoetjiertesne?

Mij bööremes goevtesisnie jallh dåehkine gusnie datne barkh, jïh mannasinie?

Maam jeenjemes garmerdh destie maam buektiehtibie mijjen maanagiertesne, jïh mannasinie?

Andre versjoner av Kortprat

[Kortprat på nordsamisk](#)

[Kortprat på lulesamisk](#)

[Kortprat på bokmål](#)

[Kortprat på nynorsk](#)